

Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

www.lpkts.lt

Trisdešimt trejetieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

2021 m. balandžio 16 d.

Nr. 15 (1421)

Istorinė mokytojo misija

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Nedaug pasaulyje tautų, kur mokytojams būtų draudžiama auginti jaunimą savo gimtinės patriotais, kaip mums nutiko ilgais carinės priespaudos metais. Lietuvių vaikus mokė net svetimtaučiai, atsiųsti čia ne tiesos skleisti, o nutautinti, atimti iš vaikų tai, ką įskiepijo gimtieji namai. Taip atsirado daraktoriai, liaudies mokyklos. Oficiali valdžios mokykla tada nebuvo nei moralės, nei religinio jausmo ugdytoja, tad visas vaiko auklėjimas gulė ant tėvų pečių.

Jaunieji Žaslių progimnazijos pasipriešinimo grupės nariai. Sėdi (iš kairės): A. Kumeliauskas ir V. Dzedulionis, stovi: E. Burda, A. Malinauskas, J. Kavaliauskas, V. Laučiūnas. 1950 metai

Lietuvos nepriklausomybės laikų mokykla ištrynė nepasitikėjimą mokytoju, padarė jį autoritetu. Per dvidešimt metų mokykla tada tapo lietuviškumo židiniu, tautinių ir moralinių vertybių puoselėtoja. Tai parodė mūsų tautos pasiryžimas kovoti su rusiškaisiais okupantais.

Tikrų mokytojų būta visais laikais. Tai liudija didžiųjų žmonių biografijos, tautų istorijos. Nežinome daugumos jų vardų, bet gyvename jų skelbtą tiesą, regime jų išiebtą šviesą. Kiekviena tauta turi ir gerbia savo mokytojus, kurie ugdo kultūrinę ir moralinę tautos ateities viziją. Mokytojo vaidmuo tarsi kuklus, nepastebimas, dažnai jis lieka didvyriškus poelgius atlikusių savo mokinių šešelyje. Bet

jis tapo nepakeičiamas, ypač tragiškais momentais, kai dvasinė tautos gyvybė, kultūrinis savitumas atsidūrė pavojuje.

Sovietiniams ideologams mokykla buvo vieta, kur jie turėjo išplėsti lietuviui jo tautinę sąmonę, išmokyti mylėti okupantų primetamą tariamą sovietinę tėvynę. Tam jie turėjo pajungti mokytojus, kitą aktyvą. Jie manė, kad 1941 m. trėmimus nukraujavusi lietuvių inteligentija lengviau pasiduos okupantui. Tik jie klydo, manydami, kad sugebės lengvai sunaikinti per šimtmečius augintą lietuvių savimonę, meilę savo kraštui, jo istorijai. Aukštaičių krašte žmonių atmintyje yra gyvas vienos motinos, atidavusios vienatinį savo sūnų partizanų vadui, pasakymas: „Mokytojau, saugok mano sūnų!“ Ne vienas mokytojas tapo partizanų būrio vadu.

Didžiosios Kovos apygardoje (DKA) mokytojai tapo mums geriausiai žinomais partizanais: Juozas Norkus-Kerštas, Aldona Paulavičiūtė-Indyra, Juozas Kudelis-Dobilas, Juozas Sibaila-Diedukas, Ignas Leščius-Šalteknis, Stepas Statkevičius-Gintvytis, Vytautas Strazdas-Bebras.

(keliamo į 4 psl.)

Tragedija po 70 metų

1940-ųjų skaudūs įvykiai Katynėje pasikartojo ir 2010-ųjų balandžio 10-ąją.

Ribentropo–Molotovo paktas, kaip jau žinome, SSRS ir hitlerinės Vokietijos nepuolimo sutartis ir prie jų slaptieji protokolai, kurie nustatė abiejų valstybių įtakos sferas Europoje, buvo pasirašyti 1939 m. rugpjūčio 23 d.

1939 m. rugsėjo 1 d. Vokietija įsiveržė į vakarinę Lenkijos dalį, o rugsėjo 17 d. sovietų Rusija – į rytinę jos dalį. Abi į Lenkiją įsiveržusios šalys buvo nusiteikusios prieš lenkų kultūrą ir gyventojus ir siekė susidoroti su lenkų tautos pasipriešinimu. Karo veiksmai Lenkijoje baigėsi 1939 m. spalio 6 d., kai Vokietija ir Sovietų sąjunga galutinai užėmė – pasidalijo ir aneksavo – visą Lenkiją. Lenkų karo belaisviai, iš NKVD specialiųjų stovyklų (Kozelsko, Ostaškovo ir Starobelsko), buvo sušaudyti 1940 m. balandžio–gegužės mėn. Žinomiausia sušaudymo vieta – Katynės miškas, netoli Smolensko. Daugel metų šios žudynės buvo užslaptintos. Kapavietes slėpė pasodintos jaunutės pušelės.

„Jau po karo Sovietų sąjunga melagingai apšmeižė, kad dėl Katynės žudynių kalta nacistinė Vokietija, ir tas šmeižtas išsilaukė iki komunistinio režimo žlugimo.“

Sovietinė valdžia iki paskutinių sovietinės imperijos egzistavimo dienų slėpė žudynių tiesą Katynėje. Iš nužudytųjų Kalinino, Charkovo ir kituose Rusijos kalėjimuose buvo apie 8000 Lenkijos kariuomenės karo belaisvių. Vykstant nacių Vokietijos sėkmingam puolimui 1941 m. rudėnį, sovietų Rusijos aneksuota Lenkijos rytinė dalis buvo okupuota vokiečių. Prasidėjo Antrasis pasaulinis karas...

1941 m. birželio 22-osios ankstyvą rytą vokiečiai pradėjo bombarduoti sovietų Rusijos okupuotos (1940 m. birželio 15 d.) Lietuvos svarbius objektus, – taip nacistinė Vokietija pareiškė karą sovietų Rusijai. Pirmosiomis karo savaitėmis nacistinės Vokietijos kariuomenės daliniai greitai veržėsi į Rytus, netrukus pasiekė Smolenską, o čia pat, tik už 18 kilometrų, ir Katynės mišką, kuriame 1940 metų vasarą buvo nužudyti Lenkijos kariuomenės belaisviai.

(keliamo į 2 psl.)

Barauskai iš Stanionių kaimo

Stanionių kaime, Panevėžio rajone, tebestovi Vinco ir Juozapotos Barauskų sodyba. Sodyba prigludusi prie Stanionių miško kampo, netoliese laukais pravinguriuoja Įstras. Čia 1911 m. Vincas Barauskas nusipirko 4 dešimtines žemės, pasistatė namus ir užaugino aštuonis vaikus: dukteris – Adelę, Veroniką, Oną, Grasildą ir sūnus – Stasį, Kazimierą, Povilą ir Joną.

Vyriausias sūnus Stanislovas emigravo, nes tarnavo pasienyje. Kai po daugelio nežinios metų galėjo parašyti apie savo šeimą, gyveno Kanaidoje. Du broliai Povilas ir Jonas visą amžių gyveno, šeimas išaugino gimtajame Stanionių kaime. Jų sodyba iš toli matyti važiuojant magistrale „Via Baltica“, nes prie namo auga galingas ąžuolas. Ant Barauskų gyvenamojo namo Pajstrio kraštiečiai 1987 m. pridėjo medinę lentą, primenančią apie rašytoją, leidėją, redaktorių K. Barauską-Barėną. Jis pats rašė, kad yra gimęs 1907 m. gruodžio 30 d. Stanionių kaime.

Besilankantiems Pajstrio apylinkėse visada pristatome Barauskų sodybą. 2006 m. gegužės mėnesį grupė Panevėžio buvusių politinių kalinių ir tremtinių lankėsi šioje sodyboje. Juos maloniai priėmė Povilas Barauskas su dukterimi Vitalija, pa-

pasakojo apie brolius Stanislovą, Kazimierą, Joną. Supažindino su šeimos nuotraukomis, K. Barėno išleistomis knygomis.

Mokyklos Barauskų vaikai nelankė, žiemos metu atsiveždavo mokytoją vaikus pamokyti. Kazimieras mokėsi gretimame Petrauskynės kaime (už pusės kilometro) pas J. Stašį. Mokėsi ir stambaus ūkininko, geraširdžio žmogaus, Sibiro tremtinio Povilo Mikalajūno (Ustronės savininko Povilo Vidugirio žento) namuose, Jadvinavos vienkiemyje. Be šių mokslų Kazimierą dar mažą buvo išmokiusi skaityti vyriausioji sesuo Adelė. Jis visai šeimai garsiai skaitydavo viską, kas tik būdavo namuose:

Kazimiero Barėno išleistų leidinių ekspozicija

„Šaltinį“, kalendorių su pasiskaitymais, knygas apie šventųjų gyvenimus, kantyčką (giesmių knyga), maldaknyges, dvi nedideles knygeles su Žalvarniu pasirašinėjusio kunigo Jurgio Tilvyčio eilėmis, „Pajstrietį“ (apie Pajstrio bažnyčios statybą) ir t.t.

(keliamo į 7 psl.)

Tragedija po 70 metų

(atkelta iš 1 psl.)

Be išimties buvo žudomi ir lenkų civiliai, įvardijami įvairiais pseudo pavadinimais: inteligentijos agentai, sabotuotojai, buožės, šnipai, valdininkai ir kiti.

Žudynes vykdė sovietų NKVD. Berijai pasiūlius išžudyti visus lenkų karininkus, buvo sušaudyta apie 21 857 lenkų karo belaisvių. 1943 m. pirmieji Katynės miške masines kapavietes aptiko ir apie jas pranešė nacistinės Vokietijos pareigūnai, kurie šias teritorijas jau buvo užėmę.

Vokietijos sukurta tarptautinė komisija, atlikusi ekspertizę, nustatė juridinį faktą ir šių žudynių kaltę už sušaudymus priskyrė SSRS, o žudynių vykdytojais nustatė Sovietų sąjungos NKVD, kuris išžudė daugiau negu 20 tūkstančių į nelaisvę paimtų lenkų karininkų ir elito atstovų.

Jau po karo Sovietų sąjunga melagingai apšmeižė, kad dėl Katynės žudynių kalta nacistinė Vokietija, ir tas šmeižtas išsilaikė iki komunistinio režimo žlugimo. Vėliau Rusijos valdžia atsiprašė motyvuodama, kad už nusikaltimus atsakinga Stalino valdžia.

Neaišku, kodėl didžiulius nusikaltimų skaičius nukreipė į vieną asmenį – Staliną, juk juos darė visa sistema, kuri žengė koja kojon, sovietų

Rusijai okupuojant bet kurią šalį. Ir Rusijos Federacijos Generalinė prokuratūra patvirtino, kad už žudynes Katynėje yra atsakingi sovietai. Tik po lėktuvo aviakatastrofos 2010 m. Maskva perdavė Lenkijai dokumentus su buvusiais 1940 m. balandžio–gegužės mėn. įvykiais Katynėje ir kitur. Perduoti dokumentai liudija, kad Katynės nusikaltimas buvo vykdomas Stalino ir kitų sovietinių vadovų nurodymu.

Lechas Kačinskis su žmona Maria Kačinska, 2010 m. balandžio 8 d.

Šie dokumentai daugel metų buvo laikomi slaptuose archyvuose. Iki 1991 metų buvo žinoma vienintelė Lenkijos karininkų žudynių vieta – Katynė, tik vėliau baudžiamosios bylos tyrėjai nustatė, kur buvo sušaudyti Ostaškovo ir Starobelsko lagerių kaliniai ir ne tik karininkai, bet ir Lenkijos šviesuomenės atstovai.

Žudynes vykdė ta pati sistema ir kituose sovietų okupuotuose kraštuose, tarp jų ir Lietuvoje: 1941 m.

birželio 25 d. žudynės Panevėžyje, 1941 m. birželio 26 d. žudynės Pravieniškių kalėjime ir pataisos namuose, 1941 m. birželio 24–25 d. – Rainių tragedija. Visą beveik 50-ies metų okupacijos laikotarpį Lietuvoje sovietai jautėsi šeimininkais, todėl ir įsirusė nuolatinė žudynių vieta Tuskulėnų dvare – Rimties parke, Vilniuje, ir kitur.

2010 m. balandžio 10-osios rytą beveik tame pačiame Katynės miške įvyko aviakatastrofa – sudužo lėktuvas TU-154, kuriame skrido Lenkijos valstybinė delegacija ir Lenkijos prezidentas Lechas Kačinskis su žmona Maria. Žuvo visi 96 skridusieji, tarp jų daug aukšto rango Lenkijos valstybės pareigūnų. Lietuvos Vyriausybė, užjausdama tragediją patyrusią lenkų tautą, paskelbė trijų dienų gedulą, buvo iškeltos vėliavos su gedulo kaspinais. Dėl šios aviakatastrofos jau daugiau kaip 10 metų vykdomi įvairūs tyrimai ir spėlionės, bet konkretaus nieko nėra užčiuopta ir pasakyta.

Žinome, kad Rusijos valstybės paslaptis saugoma 30 metų, tikėkimės, kad po 20-ies metų bus išslaptintas ir šis įvykis prie Katynės.

Aleksandra PRIJALGAUSKIENĖ

Saugokime laisvę

Lietuvos moteris turi teisę gyventi laisvoje ir nepriklausomoje Lietuvoje, ir už tai kovoja net aukodama savo ir savo vaikų gyvybę. Perskaičius Alberto Ruginio straipsnį „Paskutiniai Mažeikių krašto partizanai“, iškilo vaizdai, matyti daugiau kaip prieš 65 metus gūždiame sovietmetyje. Stribai nukautus Lietuvos partizanus Mažeikių krašte atveždavo į Mažeikių turgaus aikštę ir numesdavo šalia mūsų senos, dar medinės vidurinės mokyklos kiemo tvoros. Mes, moksleiviai, per pertraukas eidavome į juos pažiūrėti ir tas žudynes aptarti.

Ypač įsiminė paskutinį kartą matytas vaizdas, nes šalia partizanų gulėjo jauna moteris, su dideliu pilvu, kurio iščiose buvo greitai turėjęs gimti kūdikis. Moters kakle matėsi stribo kulkos padaryta didelė plėštinė žaizda. Jos atmerktos didelės, švytinčios mėlynos akys, lyg kviečiančios kovoti, žiūrėjo į mus.

Mes, Žemaitijos vaikai, savo senelių ir tėvų buvome auklėjami krikščioniška ir patriotine dvasia, kur teisingumas ir laisvė buvo didžiausios vertybės. Didžiavomės savo žemiečių iš Ukrainų kaimo generolu Povilu Plechavičiumi, 1918 m. išvijusiu iš Žemaitijos Rusijos bolševikus ir užkirtusiu kelią Lietuvoje 1926 m. bolševikų perversmui. Matėme okupantų

žiaurumus tremiant nekaltus Lietuvos žmones, gerai žinojome netoli mūsų esančiuose Rainiuose komunistinių sadistų orgijas, matėme jų išniekintų žmonių fotografijas. Okupantai ir jų pakalikai dėl jų ypatingo žiaurumo gyventojų buvo prilyginami žmogėdrams. Žmogėdros žudo žmogų dėl maisto. Rainių raudonieji „didvyriai“ žudė dėl sukeliama skausmo. Sadistams sukeltas skausmas – jų moralinis maistas. Viena drąsi kaimo moteris, kviečiama atpažinti nušautų partizanų, okupantui tiesiai į akis išrėžė: „Jeigu nušovėte, tai ir suėskite!“ Šiuo vienu sakiniu ji išreiškė mūsų požiūrį į okupantą.

Šiuo metu prie rytinės Lietuvos sienos esantis autokratinis valstybės

vadovas, reikšdamas savo marazmus, kad Lenkija ir Lietuva nori suskaldyti jo valdomą šalį, prie Lietuvos ir Lenkijos sienų sutelkė savo ginkluotąsias pajėgas. Kitos valstybės diktatorius, JAV prezidento pavadintas žudiku, pradėjo garbinti didžiausią XX amžiaus žudiką Staliną, net įamžindamas jo atvaizdą naujai statomoje cerkvėje Maskvoje. Stalinas su savo žmogėdriška politika Rusijoje išžudė dešimtis milijonų nekaltų žmonių, taip vadinamųjų „liaudies priešų“.

Šie du diktatoriai prie Baltijos valstybių sienų rugsėjo mėnesį planuoja bendras kariuomenių pratybas „ZAPAD-2021“. Tai didelė karinė jėga. Blogio imperijos agresyvus dvi-

galvis erelis savo nagus suleidęs pri-laiko atplėštas Sakartvelo, Moldovos ir Ukrainos teritorijas. Pratybų metu, šių kariuomenių ginklų vamzdžiai bus nukreipti į mus (ZAPAD). Turime tokių pratybų skaudžią patirtį. 1940 m. jos baigėsi Lietuvos okupacija. Kremliaus karinių pratybų („ZAPAD-2017“) žemėlapių scheme matėsi planuojama invazija į Baltijos šalis. Mes vieni neatsilaikysime. NATO vadovas Jensas Stoltenbergas šiais metais pareiškė, kad viena Europa prieš Rusijos karinę agresiją neatsilaikytų, tam reiktų JAV ir NATO pagalbos.

Mūsų Vyriausybė, bendradarbiaudama su NATO, ras kaip išsaugoti mūsų nepriklausomybę, bet provokacijų gali būti įvairių. Tad būkime dėmesingi ir tam pasiruošę. Kas negina laisvės, tas nevertas jos!

**Dangirdas LINGYS,
TS-LKD Klaipėdos r. skyriaus
garbės pirmininkas**

Kviečiame prisidėti prie LPKTS veiklos!

Nuo 2021 metų sausio 1 dienos paramos gavėjams, tarp jų ir meno kūrėjams, bus galima skirti iki 1,2 procento pajamų mokesčio (anksčiau buvo skiriama 2 procentai), politinėms partijoms – iki 0,6 procento (anksčiau buvo 1 procentas), profesinėms sąjungoms ar jų susivienijimams – iki 0,6 procento (anksčiau buvo 1 procentas).

Kaip ir kasmet iki gegužės 1 dienos pajamų mokesčio dalį galite skirti Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungai arba jos filialui. Tai galite padaryti Valstybinėje mokesčių inspekcijoje arba internetu, prisijungę prie elektroninio deklaravimo sistemos: <http://deklaravimas.vmi.lt>

Kairėje pasirinkite „Pateikti dokumentą“, spauskite „Pildyti dokumentą“. Suradę formą, kurios kodas FR0512, spauskite „Pildyti formą tiesiogiai portale“. Skirdami 1,2 procento, nurodykite šiuos duomenis: Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga (galima nurodyti ir konkretų filialą), kodas 300032645. Užpildę visus duomenis spauskite „Pateikti deklaraciją“.

Jei Jūs nedirbate, paraginkite tai padaryti savo dirbančius artimuosius!

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“ 2021 metams

Prenumerata priimama iki kiekvieno mėnesio 26 dienos bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškiniuką, paskambinus informacijos telefonu 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt. Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį. Prenumeratos indeksas 0117.

Kaina: 1 mėn. – 3,74 €; 3 mėn. – 11,24 €; 6 mėn. – 22,47 €; 12 mėn. – 44,94 €.

Teks patiems pasirinkti, kuo tikėti

Gintaras MARKEVIČIUS

Kol kas negalime pasidžiaugti gerėjančia situacija Lietuvoje, stabdant pandemiją. O juk ne taip seniai susirgusiųjų skaičius buvo nukritęs iki 300–400 šimtų. Akivaizdu, kad Vyriausybės priimti judėjimo apribojimai davė gerų vaisių. Deja, Lietuvą pasiekė britiškoji viruso atmaina, ir skaičiai ėmė augti. Paradoksalu, bet augant susirgimų skaičiams, augo ir dalies visuomenės pasipiktinimas judėjimo apribojimais. Vyriausybei teko taikytis prie visuomenės ir panaikinti apribojimus, kurių laikymasis, tiesą sakant, priklausė tik nuo tos pačios visuomenės sąmoningumo.

Panaikinus judėjimo tarp savivaldybių apribojimus, Vyriausybė ėmėsi kitos aktyvios priemonės, kuri šiuolaikinio mokslo laikoma efektyviausia priemone stabdyti pandemiją – tai vakcinacija. Deja, ir čia yra akivaizdžių „slenksčių“ bei piktos valios skleidėjų: neabejotinai Kremliaus pastangomis pavyko diskredituoti vieną iš vakcinų „AstraZeneca“, nors jos efektyvumas jau įrodytas britų, pasiekusių didžiąją dalį visuomenės, neišskiriant nė Karalienės. Tas pastangas matome ir internetinėje erdvėje, kur mūsų valstybės piliečiai, pasinaudodami žodžio laisve, skleidžia visišką pramaną ir sąmoningą dezinformaciją ne tik prieš minėtą vakciną, bet apskritai prieš skiepus. (Ką ten internete, net iš Seimo tribūnos sklinda Kepenio blėniai!)

Gaila, kad tokioje situacijoje ir opozicija stengiasi menkinti Vyriausybės pastangas, vietoje to, kad palaikytų protingus sprendimus. Užtat

tautos autoritetai, tiek dabartinis Prezidentas Gitanas Nausėda, tiek ir buvę valstybės vadovai Dalia Grybauskaitė, Valdas Adamkus, Vytautas Landsbergis, demonstratyviai pasiskiepė, kviečia tautiečius rinktis šį mokslo žiniomis paremtą kelią. „Skiepas – tai vienintelis kelias į normalų gyvenimą“, – teigė D. Grybauskaitė. Jiems pritaria iš Bažnyčios hierarchai, kurių poziciją kažkada yra išsakęs dr. Paulas Cieslakas – katalikas, šešių vaikų tėvas, Katalikų medikų asociacijos narys: „Kaip katalikas aš abejočiau, ar nesiskiepyti yra socialiai atsakinga. Skiepytis – tai ne tik gėris tau, bet ir tavo artimajam“.

O kol tautos autoritetai ir Bažnyčios hierarchai kviečia bendrajam gėriui, Zbignevas Jedinskis, Lietuvos Lenkų rinkimų akcijos – Krikščioniškų šeimų sąjungos (LLRA–KŠS) sąrašo vadovas praėjusiuose Seimo rinkimuose, šią kadenciją neperrink-

tas Seimo nariu, tačiau įsidarbinęs Seime kaip parlamentaro Česlavo Olševskio politinio pasitikėjimo darbuotojas, patarėjas, socialiniame tinkle „Facebook“, savo paskyroje, pasidalijo žinute apie Estijos prezidentę Kersti Kaljulaid.

Dviejose nuotraukose – Baltarusijos valdžioje esančio A. Lukašenkos su sūnumi Nikolajumi ir Estijos prezidentės, kur tariamasis jos „sūnus“ dėvi suknelę ir aukštakulnius. Tačiau iš tikrųjų tai nėra K. Kaljulaid sūnus, o Estijos rašytojas ir kovos prieš seksualinį smurtą aktyvistas Mikko Parinits, dalyvavęs apdovanojimų ceremonijoje. Jis neprisistato kaip transseksualas, nors melagienų skleidėjai, taip pat ir Z. Jedinskis, klįjuoja jam tokią etiketę.

Apie šią melagieną prieš pusmetį rašė Estijos ir net Lietuvos žiniasklaida – žinutė rusų kalba pasklido rusakalbėje erdvėje, geografiškai – net ir Lenkijoje, Azerbaidžane, tačiau jos

plitimo tai nesustabdė. Nors buvusio parlamentaro Z. Jedinskio paskleistą seną melagieną demaskavo ir jo sekėjai, politikas žinutės iškart neištrinė. „Šiandien be *feiko* negaliu“, – pakomentavo jis. (Pastaroji žinutė paimta iš išeivijos laikraščio „Dirva“, red. past.)

Galbūt kažkam iš jūsų kils klausimas, ką bendro su pandemija turi ši Z. Jedinskio platinama melagiena – juk ji susijusi su kita skandalinga ir daug visuomenėje susipriešinimo keliančia tema.

Ogi tuo susijusi, kad tai dėsninga: šis veikėjas, atvirai demonstruojantis savo prokremlišką pasaulėžiūrą, platiną ir propagandinius pasisakymus, susijusius su rusiška vakcina „Sputnik V“. Be abejo, vakarietiškos vakcinoms, jo žodžiais tariant, yra brangus nuodas, o štai rusiškas „sputnikas“ – panacėja! Va tik klausimas – o pats jis kokia vakcina pasiskiepijo? Kiek teko girdėti, tai net V. Putinas tuo „sputniku“ nesiskiepijo.

Tad mieliems mūsų tautiečiams tenka patiems pasirinkti – ar tikėti mūsų tautos autoritetų skelbiama žinia, ar kremliaus propagandistų melagienomis.

Gyventojų materialinis nepriteklus ir kaita

Pasak Sveikatos apsaugos ministerijos, 2020 m. kas tryliktas gyventojas susidūrė su dideliu materialiniu nepriteklumi. Didelio materialinio nepritekliaus lygis 2020 m. šalyje siekė 7,7 proc. ir, palyginti su 2019 m., sumažėjo 1,7 proc. punkto. Didelį materialinį nepriteklį patyrė apie 215 tūkst. gyventojų, jie dėl lėšų stokos susidūrė su bent keturiais iš šešių materialinio nepritekliaus elementais.

2020 m. gyventojų, susiduriančių su dideliu materialiniu nepriteklumi, dalis mieste buvo 7,2 proc., kaime – 8,8 proc. Didelio materialinio nepritekliaus lygis mieste 2020 m., palyginti su 2019 m., sumažėjo 2,5, kaime – padidėjo 0,1 procentinio punkto. Didžiuosiuose miestuose 5,4 proc. asmenų susidūrė su dideliu materia-

liniu nepriteklumi, kituose miestuose – 10,2 proc.; 2019 m. – atitinkamai 7,3 ir 13,6 proc. Pagal amžių su materialiniu nepriteklumi dažniausiai susidūrė 65 metų ir vyresni asmenys, rečiausiai – 25–49 metų amžiaus asmenys. Materialinio nepritekliaus lygis, palyginti su 2019 m., skirtingose amžiaus grupėse keitėsi nevienodai:

vaikų iki 18 m. amžiaus grupėje padidėjo, kitose amžiaus grupėse sumažėjo, jaunimo grupėje – labiausiai.

Didelio materialinio nepritekliaus lygis taip pat sumažėjo visose amžiaus grupėse, išskyrus vaikus iki 18 metų amžiaus. Vaikų grupėje didelio materialinio nepritekliaus lygis padidėjo 0,4 procentinio punkto.

Kalbant apie gyventojų skaičių kaitą, statistika teigia, kad šiemet kovo mėn. gimė 13,5 proc. daugiau vaikų nei per šį mėnesį pernai: atitinkamai 1964 ir 1731.

Mirusiųjų, palyginti su pernai kovo mėn., šiemet padaugėjo 11,6 proc. – nuo 3571 pernai iki 3986 šiemet. Bendras Lietuvos gyventojų skaičius per metus sumažėjo 2386 žmonėmis: nuo 2 790 044 – praėjusį kovą iki 2 787 658 šių metų balandžio mėn. pradžioje.

Krašto apsaugos ministras Arvydas Anušauskas: „Nacionaliniam saugumui svarbiuose objektuose naudosis tik patikimų gamintojų ir tiekėjų elektroninių ryšių paslaugas“

„Nepatikimi gamintojai ir tiekėjai negalės dalyvauti vykdam elektroninių ryšių veiklą Lietuvoje, ypač diegiant 5G infrastruktūrą. Tokie gamintojai palaipsniui bus eliminuoti iš Lietuvos elektroninių ryšių tinklų ir teikiamų elektroninių ryšių paslaugų“, – pabrėžė krašto apsaugos ministras Arvydas Anušauskas spaudos konferencijoje LR Seime. Ji buvo skirta aptarti Krašto apsaugos ministerijos parengtą įstatymo paketą, kuriuo siekiama užtikrinti, kad plėtojant 5G tinklą dalyvautų tik patikimi gamintojai.

Naujaisiais įstatymais siekiama užtikrinti, kad radijo dažnių skyrimas ir naudojimas atitiktų nacionalinio saugumo interesus. Taip pat siekiama mažinti technologinę priklausomybę nuo trečiųjų valstybių, nepriklausančių ES, NATO, ELPA ir (ar) EBPO ir su jomis susijusias nacionalinio saugumo rizikas.

Įstatymu siūloma nustatyti, jog nacionalinio saugumo interesų neatitinkantys gamintojai ir (ar) tiekėjai, taip pat priežiūros ir (ar) palaikymo paslaugų tiekėjai turi būti pakeisti iki

2025 m. gruodžio 31 d. Šis terminas apskaičiuotas atsižvelgiant į Europos Sąjungos valstybių narių jau taikomą praktiką. Pavyzdžiui, Švedijos Karalystė – iki 2025 m. sausio 1 d., Belgijos Karalystė – iki 2025 m. liepos 1 d., Lenkija – per penkerius metus nuo neatitikties sprendimo priėmimo, Estija – iki 2024 m. sausio 1 d., Jungtinė Karalystė – iki 2021 m. rugsėjo 30 d.

Siekiant užtikrinti 5G tinklo saugumą, 2019 m. Europos Komisija suformavo rekomendacijas 5G tinklų

diegimui. 2020 m. Europos Komisija, konsultuojama Europos Sąjungos kibernetinio saugumo agentūros, valstybėms narėms pateikė 5G technologijos saugumo rizikų vertinimą ir rekomendacijas, kaip suvaldyti 5G tinklų saugumo rizikas. Europos Sąjungoje galiojantis Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas prisideda prie asmens privatumo teisių įgyvendinimo ir apsaugojimo.

5G – tai penktos kartos mobiliojo ryšio standartas, kurį 2016 m. pristatė tarptautinis standartizavimo kon-

sorciumas „3rd Generation Partnership Project, 3GPP“. Šio konsorciumo veikloje dalyvauja Europos, Japonijos, Kinijos, Indijos, Pietų Korėjos ir Jungtinių Amerikos Valstijų radijo ryšių vystymo asociacijos, telekomunikacinių sprendimų standartizavimo institutai ir technologiniai komitetai.

5G standartas pasižymi naujais ir ankstesnių standartų patobulintais saugumo sprendimais – vartotojo duomenų konfidencialumui užtikrinti įvestas naujai sukurtas IMSI šifravimo mechanizmas, sesijos šifravimui naudojami kitose mobiliojo ryšio technologijose pasiteisinę SNOW3G (128-NEA1), AES-128 CTR (128-NEA2) ir ZUC (128-NEA3) šifravimo algoritmai.

KAM informacija

Istorinė mokytojo misija

(atkelta iš 1 psl.)

Mokytoju Akmenės valsčiuje buvo ir DKA štabo viršininkas Aleksas Zapkus-Piliakalnis. Vytautas Strazdas-Bebras (g. 1928 m.) iš Giedraičių, mokytojų šeimos. Baigęs Ukmergės mokytojų seminariją dirbo Prauskių pradžios mokykloje.

Jo dėdė Lyduokių šaulių būrio vadą Stasį Butkų-Vaidilą 1944 m. liepos mėn. enkavedistai suėmė ir nukankino, kūną sukapojo į gabalus. Iš pradžių Bebras buvo Balninkiečių rinktinėje, vėliau tapo kuopos vadu. Žuvo 1949 m. lapkričio 28 d. Jogvilių kaime. Mūšyje jo draugas J. Grybauskas-Paukštelis buvo sužeistas į kojas, Vytautas bandė jį išnešti iš mūšio lauko ant pečių.

Karolis Jočys-Griausmas (gimęs 1916 m.) iš Rubikonų kaimo, Sešulių valsč., 1943 m. baigęs Ukmergės mokytojų seminariją mokytojavo, tačiau jau 1944 m. rudenį išėjo partizanauti. Vietoj knygos paėmė į rankas ginklą ir kovojo netoli gimtojo kaimo. Tapo būrio vadu. Žuvo 1945 m. gruodžio 9 d. Pranas Bieliūnas (g. 1922 m.) iš Kruonio už ryšius su partizanais 1947 m. buvo suimtas ir 9 metus praleido Karagandos lageryuose. Stefanija Paulavičiūtė (g. apie 1885 m.) nuo 1920 m. dirbo mokytoja įvairiose Trakų apskrities mokyklose. Kai 1946 m. suėmė, ji buvo Žaslių valsčiaus Krivonių pradžios mokyklos mokytoja. Vietos sribai, mokytoją sumušė...

Vincas Gudzinskas (g. 1926 m.) mokytojavo Kietaviškių pradžios mokykloje (dabar – Elektrėnų savivaldybė). 1946 m. dvidešimtmetį jaunuolį suėmė ir išvežė į Komiją, Uchtos lagerį. Sugrįžo į Lietuvą jis po devynerių metų. Jonas Kapočiūnas buvo jau pusamžis vyras (g. 1904 m.), mokytojavo Kertau-ninkų pradžios mokykloje, Žiežmarių valsč. Už ryšius su partizanais 1946 m. jį suėmė, nuteisė ir išvežė į Džekkazganą. Ten jis ir mirė.

Balys Stelmokas (g. 1918 m.) baigė Kaišiadorių gimnaziją ir Trakų mokytojų seminariją. Kiek pamokytojaves, pradėjo dirbti Žiežmarių valsčiaus švietimo skyriaus vedėju. Už ryšius su LLA partizanais, 1945 m. nuteistas ir įkalintas Vorkutos lageryje. Jau 1946 m. kovo mėn. viduryje nepakėlė žiaurių sąlygų ir Ajačigos lagerio ligoninėje mirė. Stefanija Šimonėlytė-Kazlauskienė 1945 m. mokėsi Ukmergės mokytojų seminarijos III kurse. Per vasaros atostogas susipažino su grupele patriotiškai nusiteikusių seminaristų. Sugrįžo rugsėjo mėn. vėl į seminariją su užsidegimu padėti kovojančiai tėvynei, net ryžosi išmokyti tvarstyti sužeistuosius. Deja, jie buvo suimti ir apkaltinti tėvynės išdavimu.

Tarp tų, kurie nepabūgo okupantų, buvo mokytojai Albinas Lesčinskas (g. 1923 m.) iš Rusonių pradžios mokyklos, Žiežmarių valsč., Aldona Šaukevičiūtė-Grinevičienė-Undinė (g. 1926 m.) iš Žaslių progimnazijos, Gelvonų mokyklos mokytoja Bronė Džiovalaitė (g. 1920 m.), suimta 1948 m., ir daugelis kitų. DKA vadai

Žaliam Velniai ir jo štabo nariams daug padėjo Čiobiškio progimnazijos direktorius Juozas Četrauskas su žmona mokytoja Jadvyga. Kaip su žemiečiais, jie daug bendravo su leitenantu Jonu Markuliu-Vaiduokliu, tačiau ir Žalias Velnias nevengdavo mokytojo patarimų.

Mokytojas partizanas Juozas Norkus-Kerštas (1914–1945)

Būrėsi ir moksleiviai

Širvintų progimnazijoje dar 1944 m. rudenį ketvirtokai Jonas Brasiūnas, Zenonas Tamošiūnas, trečiokai Pranas Kojala, Juozas Svirkas, Julius Bernotas ir prieš metus mokyklą baigęs Leonas Kugauda susirado ginklą ir norėjo tapti partizanais. Deja, iš partizanų jaunieji kovotojai pritarimo nesulaukė. Tad grįžo į Širvintas, kur jų laukė nemalonumai. Mat Prano Kojalos tėvas, radęs sūnaus paliktą raštelį, kuriame tas rašė „išeinantis ginti tėvynės“, suskubo milicijai pranešti, kad kažkur dingo jo vaikas. Galvojo, kad už tą žygį Pranukas bus tik pabartas. Deja, sugrįžusius vaikus suėmė, tardė, o vėliau nuteisė ilgus metus kalėti. Dėl moksleivių sumanymo nemalonumų turėjo ir mokytojai. Henrikas Klimušauskas, kuris turėjo palikti mokyklą ir eiti pas partizanus. Susirado Justo Vilkevičiaus-Krūmo būrį, priklausiusį Žalio Velnio rinktinei.

Dar 1944 m. rudenį Kauno 4-oje gimnazijoje susibūrė vyresniųjų klasių gimnazistų pagrindinė organizacija, pasivadavusi „Viltininkais“. Ją sudarė mokytojas J. Keturka, gimnazistai: K. Zakarevičius, R. Šilinskas, A. Rastauskas, A. Jančaitis, A. Goštautas, A. Švenčionis. Nutarė ieškoti mieste kovos bendražygių. Susitiko su bendraminčiais iš 8-osios gimnazijos ir 1-osios amatų mokyklos. Vaikinai rado kelią pas DKA A rinktinės partizanus. Pavykdavo partizanams perduoti ginklų, medikamentų, maisto, o mieste platindavo partizaninę spaudą.

Aleksandra Žitkutė-Kristapavičienė (g. 1928 m.) yra papasakojusi

Sveikiname

Tu dirbi,
Myli,
Grumiesi,
Staiga
Labai nustembi,
Kad metai
Tokie trumpi.
(Algimantas Baltakis)

Jubiliejinio gimtadienio proga sveikiname LPKTS Telšių filialo pirmininkę **Reginą CHMIELIAUSKIENĘ** ir linkime geros sveikatos, artimųjų meilės, Švč. Mergelės Marijos globos ir Dievo palaimos.

LPKTS Telšių filialas

Nuoširdžiai sveikiname balandžio mėn. gimusias jubiliejaus proga:

Stasę GIMBUTIENĘ ir **Oną PALILIŪNIENĘ – 90-ojo,**
Juzę ŠVAMBARIENĘ – 80-ojo.

Linkime stiprios sveikatos, giedrų minčių, artimųjų meilės, draugų pagarbos, prasmingų dienų ir Dievo palaimos.

LPKTS Kuršėnų filialas

Sveikiname balandžio mėnesį gimusius jubiliejaus proga:

Aleksandrą ŽIBURIENĘ – 90-ojo,
Petrą Gediminą LAUCIŪ, Eleonorą GRIGALIŪNIENĘ
ir **Gertrūdą SEIBUTIENĘ – 85-ojo.**

Gerumo į delnus sudėsime, šviesos skaisčios kaip saulė įpūsime, kad sušildytų, ir sveikatos po trupinėlių įdėsime, kad neprituktų, ir Dievo palaima, kad neaplenktų, prašysime.

LPKTS Panevėžio filialas

apie Kaišiadorių gimnazijos auklėtinius 1944 m. rudenį, kai okupantai sugrįžo. Tada septintoje klasėje buvo ne visi draugai susirinkę, o ir mokytojų trūko. Uždraustos tikybos pamokos. Tačiau sužinojo, kad tikybos mokytojas kun. Marijonas Petkevičius slapta tikybos dalykų mokys bažnyčioje. Nė vienas vyresniųjų mokinių nestojo į komjaunimą. Bet ir kagėbistai nesnaudė. Jie sekė kunigą, tikybos pamokas vadino antitarybine veikla. 1945 m. vasarą kun. M. Petkevičių areštavo. Suėmė ir penkis moksleivius, laikė juos KGB rūsyje, Kaišiadoryse, Žaslių daboklėje, Trakų kalėjime... Po kelių mėnesių moksleivius paleido, tačiau į gimnaziją nepriėmė...

1944 m. buvo įsteigta Žaslių progimnazija. Tinkamų patalpų nebuvo, tai pamokos prasidėjo Naujajezero pradžios mokykloje dviem pamainom. Greitai persikėlė į kelis buvusius žydų namus miestelyje. Kazys Bandzevičius su Alfonsu Zakarevičiumi, Petru Kumeliausku ir Vytautu Švenčioniu platino partizaninę spaudą. Tik to buvo mažai: plėšydavo gatvėse rusiškus plakatus, tepliodavo Lenino ir Stalino portretus, perspėdavo draugus neiti į komunistinių švenčių minėjimus.

Jono Baublio brolis Edvardas buvo 1941 m. sukilimo dalyvis ir kalėjo Pravieniškėse, tėvas buvo ištremtas į Sibirą. Taip susibūrė moksleivių pagrindinė organizacija. Nuo 1945 m. rudens prie jų prisijungė mokytoja Aldona Šaukevičiūtė-Undinė, partizanų ryšininkė. Jai tebuvo devyniolika. Moksleiviai ir jų vadovė pradėjo bendrauti su partizanais, atidavė jiems saugotus ginklus.

Pokario metais Žasliuose buvo labai stiprus kareivių garnizonas, kelių dešimčių sribų būrys. Jie visi iš kailio nėrėsi, radę ryte miestelyje ar aplinkiniuose kaimuose išplatintus lapelius, partizanų laikraščius. Tada apylinkėse buvo daug partizanų, sudarę Broniaus Marcinkevičiaus-Uosio, Adomo Matačiūno-Dieme-džio, Martyno Mastausko-Gandro, Jono Aleksandravičiaus-Pirato, Prano Petkevičiaus-Dramblio, Adolfo Kinderevičiaus-Jurgino būrius. Jau natviška energija nenustelbė dar vaikiško proto veikti atsargiai. 1947 m. sausio 15 d. suimta ir nuteista mokytoja Aldona Šaukevičiūtė-Undinė. Tad ir moksleiviai pradėjo slapstyti, deja, kai kurie lagerių neišvengė.

Tuo Žaslių progimnazijos moksleivių veikla nesibaigė. 1951 m. kovo 22 d. Kaišiadorių MGB savo vyresnybei pranešė, kad išaiškinta mokinių antisovietinė grupė, pasivadavusi „Slapta Lietuvos išlaisvinimo draugija“. Ji Žasliuose, Žiežmariuose ir Kaišiadoryse platino atsišaukimus, raginančius moksleivius nestoti į komjaunimą, siekti, kad Lietuva būtų nepriklausoma. Suimti keturi organizacijos nariai: septintokai Eduardas Vincentas Burda, Augustas Algimantas Cibulskas, aštuntos klasės mokinys Vytautas Laučiūnas ir Kazys Bandzevičius. E. V. Burda (g. 1934 m.) pasakojo, kad organizacijos veiklos pradžia buvo 1949 m. Tada buvo sudaryta baudžiamoji byla, nuteisti keturi moksleiviai. Vytautas Laučiūnas penkerius metus praleido Omsko lageryje, Eduardas Burda tokį pat laiką buvo įkalintas Intos lageryje, Kazys Bandzevičius ir Augustas Cibulskas po penkerius metus kalėjo Vorkutoje.

Atminties galia

Gediminas MARTIŠIUS

„Pasaulyje nėra nieko, ko negalėtų būti. Tačiau jame niekad nebūna taip, kaip yra“. (Donaldas Kajokas)

Nors sakoma, kad laikas užgydo visas, kad ir giliausias žaizdas, nugramzdina į užmaršties bedugnę skaudžiausius išgyvenimus, bet kartais jie, kaip koks feniksas, pakyla iš istorijos pelenų. Ir tada belieka palinguoti galvą ištarus – nieko naujo po saule... Skaitant iškilesnių žmonių prieš keliasdešimt metų užrašytas mintis, pagalvoji: sakytum, parašyta šiomis dienomis, tokios aktualios jos ir dabar, ne tik tais rūsčiais pokario laikais.

Vienas iš ryžtingiausių ir sąžiningiausių mūsų partizanų, poetas ir literatūros kritikas Bronius Krivickas prieš septyniadesimt ar daugiau metų rašė: „Kai kas labai abejingai žiūri į mažųjų tautų fizinę jėgą ir net tvirtina, kad kariuomenė mažosioms tautoms nereikalinga. Aišku, mūsų tauta kariuomenės galingumu negali nė iš tolo lygintis su didžiosiomis valstybėmis. Tačiau atsimintina, kad ir tų tautų interesai yra proporcingai didesni. Didžiosioms tautoms apginti didžiuliams savo žemių plotams, miestams, kolonijoms, jūrų pakraščiams reikia didelės jėgos, o mažesnėms – užtenka atitinkamai mažesnės, nes ir jų interesai daug mažesni. Taigi mes turime žinoti, kad esame jėga, galinti bet kam pasipriešinti ir apginti savo interesus. Be to, dar mes turime pasitikėti savo jėgomis. Dabartinėje politikoj pirmiausia stengiamasi sunaikinti tautos pasitikėjimą savimi ir jos ryžtingumą. Jeigu tai pavyksta – tauta pralaimi be kovos.“

Iš vergijos laikų lietuviai turi įprotį niekinti visa, kas yra sava. Anot vieno svetimtaučio profesoriaus, lietuviai yra gabi tauta, bet ji visą laiką nyksta todėl, kad nemoka įvertinti savo dvasinių turtų. Tai tikra tiesa. Ir todėl labai skaudu, kad net mūsų šviesuomenė nemoka vertinti savosios knygos, savosios muzikos, savosio meno, savosios spaudos, kad taip mažai domisi mūsų kultūrininkų kuriamuoju darbu ir jų pastangomis. Todėl kenčia mūsų tautinės kultūros plėtojimas, todėl mums sunku šioje srityje lenktyniauti su kitomis tautomis. Štai kodėl moksleivija turi jau dabar domėtis, kiek jai prieinama, savo tautos kultūrinio darbu ir jam entuziastingai pritarti, o ateityje tą darbą skatinti ir remti ir jame aktyviai dalyvauti. (492–493)“. (B. Krivickas. Tauta turi pirmiausia ieškoti ir išreikšti tai, kas sava. www.alkas.lt. Kelios ištraukos iš rašytojo ir partizano Broniaus Krivicko (1921–1952) raštų, nepraradusios savo reikšmės iki šiol. Skliaustuose nurodomi puslapiai iš: Broniaus Krivicko raštai. Parengė Virginijus Gasiliūnas: Vilnius: Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, 1999).

Norėtuši dar priminti B. Krivicko mintis apie tai, kad į Vakarų kultūrą ir jos pasiekimus reikėtų žvelgti kritiškai, šiek tiek atsitraukus per atstumą, nekopijuoti akiai to, kas „pasiekta“ jų ar „prarasta“. Kad „mes į dabartinę Vakarų kultūrą nežiūrėtume kaip į kažką visais atžvilgiais priimtina. Turėkim galvoj tai, kad Vakarai pastaruoju laiku, pasiekę didelių technikos laimėjimų, dvasinės kultūros srityje išgyveno tikrą puolimą, vadinamąjį dekadansą.“

Ne be reikalo kai kurie Vakarų

išminčiai (Špengleris) pranašavo Vakarų kultūros žlugimą dvasinio bankroto akivaizdoj („Vakarų saulėlydis“). Patys savo akim matom, kad tai ko tik ir neįvyko. Patys savo akim matom, kokiu žymiu laipsniu Vakarai turėjo kapituluoti prieš saulę ideologinių barbarybės fanatikų, siaučiančių visame pasaulyje ir gebančių jį statyti prieš tikrą žlugimo grėsmę. Dėl ko tai? Pirmiausia dėl dvasinio bankroto, dėl vakarietiškos kultūros liguistumo ir dėl pačių jos pagrindų apirimo.

Todėl manyčiau, kad mes iš anksto turime nusistatyti kritišką požiūrį į Vakarų kultūros reiškinius. Ateina laikas, kai mus ta kultūra labiau negu kada nors užplūs su visomis savo geromis ir blogomis pusėmis. Nesiruoškime visko priimti iš anksto išskėstomis rankomis, bet būkime kritiškai nusiteikę. Į viską žiūrėkime kaip tik iš savo lietuviškojo doros, tikėjimo, sveiko natūralumo ir idealizmo požiūrio.“ (Ten pat).

„Siurrealizmas – daugeliui gerai žinomas XX amžiaus trečio – penkto dešimtmečio meninis, kultūrinis judėjimas. Jo pradininkas – paryžietis poetas André Bretonas, 1924 metais paskelbęs siurrealizmo manifestą. Siurrealistai tęsė dadaizmo tradicijas – tyrinėjo viską, kas mene neracionalu ir prieštaringa, tačiau atviriau domėjosi dvasiniu pasauliu. Didelę įtaką jiems darė Zigmundo Froido psichoanalizė bei marksizmas. Siurrealistai siekė, kad jų menas išplauktų tiesiai iš sąmonės, sapnų ir nebūtų susaistytas moralės, racionalių samprotavimų ar estetinio vertinimo. Kaip teigė A. Bretonas, mene turi vyrėti nesąmoningumas, o ribos tarp sapno ir realybės – išnykti. Štai kodėl siurrealistų kūrinuose fantazija iškeliama aukščiau, gausu haliucinacijų primenančių, tikrovę iškraipiančių motyvų. (...)

Kaip bene visi modernistai, siurrealistai taip pat neigė labiausiai paplitusias meno tiesas ir tradicijas, laikė jas nekūrybiškomis. Jie teigė, kad realizmas ar natūralizmas žvelgia į meną kaip į senus, nepajudinamus, atgyvenusius baldus. Tuo tarpu pačių siurrealistų vaizduojama tikrovė sapniška, sunkiai paaiškinama ar apčiuopiama.“ („Kas yra siurrealizmas?“; „Vilniaus galerija“ Menas. Kultūra. Laisvalaikis).

Žvelgiant iš dabarties, gal B. Krivicko perserģėjimas gali atrodyti kiek perdėtas, bet reikia neužmiršti, kokiu metu jis išsakė savo mintis: virš Europos klaidžioja karo šmėkla, mažesnėms tautoms iškilęs egzistencinis klausimas – veltis ar nesivelti į tą mėsmalę, užsuktą nacistinės Vokietijos ir stalinistinės Sovietų sąjungos, ką pasirinkti – susitaikymą ar pasipriešinimą? Dabar su pavydu

žiūrimė į didvyrišką suomių tautą, ryžtingai gynusią savo tėvynę. Gaila, žinoma, kad nebuvo sudarytas Baltijos valstybių karinis aljansas, drąsiai būtume galėję pasekti suomių pėdomis. Todėl daug kam atrodė, kad Vakarų pasaulėžiūra (tiek politikoje, tiek mene) nėra sektina, reikia gręžtis į savo tautines vertybes, išsaugant moralę ir krikščioniškąjį pasitikėjimą pasaulio ateitimi.

Pastaruoju metu kai kuriuose tinklalapiuose (www.delfi.lt, www.alkas.lt, www.propatria.lt, www.bernardinai.lt) pasirodo straipsnių, kuriuose gvildenamos dabar itin aktualios problemos, susijusios su mūsų tautinio identiteto išsaugojimu, kultūrinės atminties perdavimu ateities kartoms, manau, apskritai su mūsų ateitimi, jeigu mes norime ją turėti.

Perskaičius B. Krivicko mintis, atrodė, kad jis jas parašė vakar... Gal iš tikrųjų poetai turi pranašo dovaną? Gal dažniau reikėtų įsiklausyti į jų balsą? (kaip čia neprisiminsi J. Marcinkevičiaus priesakų, kuriuos jis mums išsakė savo paskutinėje viešojoje kalboje Lietuvos Mokslų Akademijos salėje berods 2010 m. lapkričio mėn.?) Kai dabar įsivaizduoju, kaip B. Krivickas, šalia pasidėjęs šautuvą, rašo eilėraštį ar straipsnį, atsirėmęs į medį, pagalvoju – štai mūsų istorijos simbolis, įsikūnijęs viename iš šviesiausių tautos sūnų... Apie tokius kaip jis istorijos mokytojai turi pasakoti savo mokiniams, ir, neabejoju, ne vieno mokinuko širdelė suvirpės, jis jau niekada neužmirš tokių sektinų pavyzdžių. Ir galbūt, susiklosčius aplinkybėms, paseks jo pėdomis.

Laikas, tas nenuvargstantis istorijos sargybinis, lyg upė teka ir teka, jam nė motais, ką apie jį galvojame. Bet mūsų pareiga neužmiršti, kad yra tokių dalykų, kurie negali būti užmiršti. Daugiau negu keistas atrodo kai kurių intelektualų mąstymas apie J. Marcinkevičiaus kartos „kolaboravimą“ su tarybukų valdžia.

Tad gal tokio „kolaborantų“ vardo verta kone visa inteligentija, gyvenusi ir dirbusi tarybukų metais, ir juos reikia pasmerkti, kad nesinė aktyvių pasipriešinimo formų ir nėjo į kalėjimus kaip Antanas Terleckas, kunigai Julius Sasnauskas, Alfonsas Svarinskas? Itin piktna J. Marcinkevičiaus puolimas, įsitvėrus tą nelėmtąją apysaką „Pušis, kuri juokėsi“. Inkriminuojama, kad tokią apysaką parašyti užsakė sovietinis saugumas. Rašytojas straipsnyje „Taburetė virš galvos“ aiškiai parašė, kad jokio saugumiečių užsakymo nebuvo, jam tuo metu, kaip ir ne vienam, atrodė, kad tikrai įmanomas „socializmas žmogišku veidu“ (kaip čia neprisiminsi apkvailinto Ž. P. Sartro, tuomečio ypatingo autoriteto ar mūsiškių inte-

ligentų naivumo 1940 metais?). Kad klydo, suprato vėliau. Ir vėlesne visa savo kūryba įrodė, kad kam kam, bet jam nebuvo svarbesnio rūpesčio už Lietuvą ir jos ateitį.

Stebina, sakyčiau, savotiškai patologinė persekiojimo manija, kuria yra persiėmę kai kurie save itin dideliais patriotais laikantys intelektualai. Viena iš jų – Nerija Putinaitė. Gerai, kad yra tokių jos kolegų, kurie kategoriškai nesutinka su jos kaltinimais J. Marcinkevičiui. Vienas iš jų – filosofas ir poetas Vytautas Rubavičius.

„Filosofės antisovietinė, kritiškai tarybinę praeitį analizuojanti laikysena patraukia dėmesį, tačiau sykiu ir klaidina, nes ta laikysena nulemta esmingesnės nuostatos – nužeminti ir pažeminti visą moderniosios lietuviybės raidą, „išskleidžiant“ ir „pagrindžiant“ esmines lietuviybės bei lietuvių mentaliteto „ydas“. Sovietinė okupacija tampa pretekstu rodyti vidinį lietuviybės ir sovietinės sistemos giminingumą, todėl atmetamos visos kultūrinės lietuviybės palaikymo, puoselėjimo ir stiprinimo praktikos, teigiant jas buvus sovietinės valdžios ideologinio indoktrinavimo priemonėmis, kurias patys lietuviai ne tik sąmoningai, bet ir noriai „asmeniniu apsisprendimu“ naudojo. Kitaip tariant, tiesiog laukė okupanto, kuris ir padėjo jiems įgyvendinti vidines geismo sovietizuotis paskatas. Toks radikalumas savaip žavi, ypač tuos, kurie suvokia, kad norint valdyti viešąją nuomonę būtina trinti kultūrinę lietuviybės atmintį ir formuoti „įprotį“ ją tarsi automatiškai atmesti kaip menkavertę ar tiesiog trukdančią tapti veiksnium naujuoju europiečiu. (...)

Partizaninėse kovose taip pat dalyvauja ne visa tauta ar visuomenė, o tik jos aktyvioji dalis, visuomenei vienaip ar kitaip ją remiant. Lietuvoje aktyvios partizaninės kovos metas jau buvo pasibaigęs ir tauta kūrė naujas išgyvenimo ir lietuviybės išlaikymo strategijas. Juolab kad visas Vakarų pasaulis taip pat nerodė jokių ženklų pereiti prie „fizinio“ pasipriešinimo blogio imperijai – Šaltojo karo metais buvo susiklosčiusi jėgų pusiausvyra. Aktyvioji lietuvių rezistentų, o sykiu ir juos palaikančios visuomenės dalis skaudžiai išgyveno Vakarų išdavystę – daugelis buvo įsitikinę, kad Vakarai netesėję aktyviam kariniam priešiniui paskatinusio pažado nepalikti vieni kovoje su sovietais. Nebuvo girdėti ir apie jokiais „fizinio“ priešiniuosi apraiškas kitose sovietų okupuotose šalyse. (...)

Su fiziniu pasipriešinimu represinės valstybės struktūros kuo puikiausiai susitvarko, tačiau niekaip negali susitvarkyti su knygoje, spektakliuose ir kitokuose meno kūrinuose glūdinčiomis prasmėmis, kurios ugdo ir palaiko priešiniuosi nuovoką. Pabandykime įsivaizduoti, kaip atrodytume taikydami Putinaitės kriterijų konclageriuose ir lageriuose „pritaikiusių“ žmonių atžvilgiu – jie juk fiziškai nesipriešino...“

(Bus daugiau)

Laisvės kovų dalyvę Birutę Petrevičiūtę-Dominauskienę prisimenant

Birutė, gimusi 1930 m. sausio 15 d., buvo vienturtė Simono ir Antaninos Petrevičių, gyvenančių Pakruojo r., Sidaugų k., duktė. Tėvas buvo 1918 m. karys savanoris, kovojo už Lietuvos laisvę, troško, kad ji būtų nepriklausoma. O kai prasidėjo partizaninis pasipriešinimas, jos tėvai tapo besąlygiški kovotojų rėmėjai ir, kai jų vienintelė paauglė duktė tapo partizanų ryšininke, neprieštaravo, didžiavosi ja.

Nuo 1945 m. Birutė talkino partizanų būriui, veikusiam Linkuvos–Joniskėlio apylinkėse (vadas Motiejus Beleckas-Peleckis), o nuo 1946 m. įsijungė į platesnę veiklą jau Prisikėlimo apygardos Kęstučio rinktinės štabe, kurį tada sudarė Juozas Dominauskas-Kęstutis, Antanas Dominauskas-Sakalas ir Leonas Mačėnas-Bijūnas. Ryšininkė Birutė talkino ir Audros būrio partizanams (vadas Stasys Miškūnas-Žirnis, pavaduotojas Petras Dominauskas-Vanagas), kuriame buvo apie 20 partizanų. Taip pat palaikė ryšius su Vytauto Didžiojo būriu. Žinias perduodavo per Stanislavą Barkauską-Sapną.

Ne kartą Birutė buvo pakliuvusi į saugumo rankas, ne kartą buvo žiauriai kankinama. Nuo 1947-ųjų nebegalėjo gyventi namuose, slapstėsi Voronių, Laborų ir kituose kaimuose. Žiauriausiai buvo kankinama pasakutinio arešto metu, 1948 m. rugsėjo 12 d. Budelis įspraudęs tarp kojų galvą tyčiojosi kaip įmanydamas. Kai jis išėjo į kitą kambarį, Birutė, palikusi batus tardytojo kambaryje, iššoko pro langą, mat buvo mažo ūgio. Kelias valandas pabėgėlė slėpė kunigas Šeizys-Dagilėlis. Vėliau, perbriudusi per upę nepastebėta, susisiekė su Kęstučio štabu. Ten buvo nutarta, kad bus saugiau, jei ji išvyks į Rygą

ir iš ten palaikys ryšius su partizanais. Gyvendama Rygoje, ji per kitus ryšininkus pristatydavo partizanams šovinių, tvarsčių, vaistų...

Tą naktį, kai Birutė pabėgo iš KGB spąstų, tėvų namai buvo apsupti ir susprogdinti, o tėvas įkalintas.

Gruodžio 17 d. buvo sužeistas ir būsiamasis Birutės vyras partizanas Antanas Dominauskas-Sakalas. Jį sužeistą su Alekso Sakalausko pasu atvežė į Rygą. Birutė jį slaugė. Abu nutarė: kiek bebūtų šioje žemėje likę gyventi, eiti kartu. Juos sutuokė Rygos Jėzuitų bažnyčioje, tačiau laime džiaugėsi neilgai. 1949 m. balandžio 6 d. jie buvo suimti ir atvežti į Šiaulių saugumą. Po trijų mėnesių žvėriško tardymo nuteisti. Vyruui skyrė 25 metus katorgos, Birutei – 10. Abu buvo kalinami Karagandos sr. lageriuose, tačiau juos skyrė 25 kilometrai. Po kalinių streiko, Birutė buvo pervežta į griežtojo režimo Balchašo lagerį.

1956 m. sugrįžė į Lietuvą, apsigyveno pas Birutės motiną Sidaugų k. Nors sovietinių pareigūnų buvo trukdoma, darbšti šeima nenuleido rankų. Dirbo ten, kur tik jiems buvo leidžiama.

Su didžiausiu džiaugsmu sutiko Lietuvos Atgimimą, įsijungė į Sąjūdžio veiklą, buvo „Tremtinio“ klubo steigėja, tarybos nare, Informacijos ir

pasipriešinimo istorijos, paminklų rezistencijos aukoms statybos ir priežiūros komisijos nare. Abiejų Dominauskų rūpesčiu buvo pastatytas paminklas 7 partizanų žūties vietoje Kuntaičių k., Lygumų sen. Dalyvavo visų kitų paminklų partizanų žūties vietose šventinimo iškilmėse iki persikėlimo gyventi į Šiaulius. 2002 m. sugrįžusi į Pakruojo r., vėl įsijungė į Pakruojo filialo bei Prisikėlimo apygardos partizanų, kaip laisvės kovų dalyvė, veiklą. 2002 m. rudenį Birutė neteko vyro, buvusio partizano Antano.

2021 m. balandžio 2 d. ir Birutė atgulė senosiose Pakruojo kapinėse, greta savo gyvenimo draugo. Jos prašymu, vaikai ją palaidojo su tautiniais drabužiais, kuriuos ji vilkėdavo visuose renginiuose.

Birutė Petrevičiūtė-Dominauskienė, nuėjusi ilgą, sunkų, bet labai garbingą kovos už Tėvynės laisvę kelią, paliko visiems mums savo priesakus: „Pirmiausia reikia mylėti Dievą, artimą ir Tėvynę. Tėvynė viena! Ji – kaip motina, mylėkime ją! Lietuvos niekam negalima atiduoti! Be savo Tėvynės esi niekas! Besąlygiškai reikia dirbti jai, Lietuvai, ir savo tautai. Ir – kuo daugiau meilės bei pakantumo vieni kitiems!“

Šie velionės priesakai ir šiandien labai aktualūs. Tegų jie žydi mūsų širdyse ir darbuose!

Nuoširdžiai užjaučiame velionės palikuonis ir visus, kuriems ji buvo brangi.

LPKTS Pakruojo filialas

Žuvo pavasarį, gyvybei bundant

Arūnas JANULIS

Per Lietuvą žengia pavasaris. Dar nedrąsiai, neryžtingai. Naktimis ir šaltukas dantis pagalanda, nubalina pievas, o vietoj balučių mėnesėtą naktį blizga sidabras. Bet pavasaris žengia ir viskas bunda, ruošiasi svaigiam gyvybės šokiui. O mano mintys nematomais laiko ratais skrieja atgal į skaudžią ir rūšią mylimos Tėvynės praeitį...

1951-ųjų pavasaris. Buvo balandžio 12-osios vidudienis. Ketvirtadienis. Atmena žmonės tą dieną buvus tokia šalta, kad reikėję kailinukų. O jau pavasario vidurys. Tada, kaip ir kasmet, gyvybė buvo iš po šalios žiemos gnaužtų. Ir per šį gamtos prisikėlimą viena gyvybė, jauna gyvybė, užgeso visiems laikams. Gasparas Baronas – vos 24-erius metus pragyvenęs jaunuolis – balandžio mėnesį, per patį gyvybės atsigavimą ant kenčiančios ir atėjūnų smaigiamos Tėvynės laisvės aukuro paaukoję savąją gyvybę, kad laisvės liepsna šviestų ir gaivintų mintį, jog sovietinė žiema ne amžiams.

Kiek gi jų žuvo tokių jaunų, tik gyventi pradėjusių žmonių? Tūkstančiai... Per patį gyvybės šokį, per patį gyvenimo pavasarį dėl Tėvynės laisvės pavasario jų gyvybė užgeso nuo šautuvų kulku, nuo išdavikiško durtuvo dūrio, nuo paskutiniosios granatos skeveldrų.

Gasparas buvo vienas iš dešimčių tūkstančių kovotojų, kurie nenorėjo taikstyti su raudonųjų skleidžiama komunistine ideologija. Abromiškyje, pasiturinčių ūkininkų Baronų

šeimoje gimusiam Gasparui buvo įskiepytos kitos vertybės: meilė Tėvynėi ir jos laisvei, pagarba darbui ir rūpinimasis per sūrų prakaitą uždirbta nuosavybe. Visa tai atėję okupantai siekė sunaikinti ir pakeisti lietuvių tautai svetimomis idėjomis. Pasirinkęs kovą, Gasparas atsisakė savo gyvenimo pilnatvės.

Vos dvidešimt vienerių paėmęs ginklą, Gasparas įžengė į žiaurios kovos su klastingu priešu pasaulį. Šaltis, alkis, nuovargis ir aplink knibždančys stribai ir jų pakalikai buvo nuolatiniai partizanų palydovai. Vietoj muzikos garsų gegužinėse ausis kurtino šūvių papiūpos, o mylimos merginos liemenį atstojo šaltas automato metalas. Bet ir jis po mūšio pasidarydavo karštas kaip pralietas miško brolių kraujas.

Skandžiausia yra išdavystė. Ne veltui Dantė Aligjeris pačiame „Pragaro“ dugne, lede įkalino išdavikus. O štai tą balandžio 12-osios ketvirtadienį vietinis ir savu laikytas Jegoras Orlovas atvedė skrebų būrį į Kušlių mišką, parodė bunkerio vietą. Pats Jegoras atidarė bunkerio, kuriame glaudėsi apie išdavystę nieko nenučiuokiant partizanai, dangtį ir greitai nuskudė šalin. Tuo nusipelnė išdaviko vardą ir gėdos dėmę, kurios, tikiuosi, nenuplovė jo slapta išsikėlimas gyventi į Rusiją.

Gasparas Baronas dar su keliais kovotojais narsiai kovėsi, bet trumpai. Jėgos buvo nelygios ir priešų kulka užgesino jaunos gyvybės liepsną, kaip ir kitų trijų kovotojų, Gasparas draugų ir bendraminčių.

Praėjo septyniasdešimt metų, Lietuva vėl laisva. Už tai kovojo mūsų broliai lietuviai tais rūšiais metais. Kas juos, jaunus, įkvėpė tada aukotis vardan Tėvynės laisvės? Manau, vertybės, kurios yra nenugalimas ginklas bet kuriam okupantui. Kol tauta išpažįsta savo vertybes ir šneka gimtąją kalbą, tol ji yra nenugalima. Noriu visiems skaitytojams palinkėti būti vertais Gasparo Barono ir tūkstančių kitų tautos didvyrių atminimo. Jų paaukotų gyvybių liepsnos fakelas lai šviečia ir stiprina mus!

Barauskai iš Stanionių kaimo

(atkelta iš 1 psl.)

Didelis jo knygų mėgimas ir skaitymas paskatino tėvus, kaip nors Kazimierą išleisti mokytis. Eksternu baigė Panevėžio gimnaziją. 1929 m. įstojo į Vytauto Didžiojo universitetą, Humanitarinių mokslų fakultetą, kurį baigė 1933 m. Lėšų pragyvenimui Kaune nuolat trūko. Jau pirmame kurse pradėjo dirbti universiteto administracijoje. Universitete K. Barėnas dirbo iki pat jo uždarymo 1943-aisiais. Uždarius universitetą pradėjo dirbti „Ateities“ dienraštyje. 1944 m. liepos 31 d. pasitraukė į Vakarų.

Gyvendamas Vokietijos DP stovyklose bendradarbiavo lietuviškoje spaudoje, dalyvavo lietuvių bendruomenės gyvenime. Nuo 1947 m. iki mirties K. Barėnas gyveno Didžiojoje Britanijoje, Londone. Dirbdamas tekstilės fabrike prie siūlų sukimo staklių, ant siūlų etikečių kitos pusės užsirašydavo atskirus sakinius, kurie tapo novelių dalimi.

Pirmoji K. Barėno novelių knyga „Giedra visad grįžta“ pasirodė 1953 metais. Personazai – paprasti, kasdienybės žmonės su savo silpnėmis ir dorybėmis, ieškantys geriausio sprendimo, randantys kompromisą su savimi ir aplinka. Novelių romane „Dvidešimt viena Veronika“ parodytas lietuvis gyvenimas išsivijoje, kasdieniai jos rūpesčiai ir viatvės išgyvenimai supinti su praeities prisiminimais. Rašytojo romanų trilogija

„Tūboto gaidžio metai“ (1969 m.), „Beragio ožio metai“ (1982 m.), „Meškos maurojimo metai“ (1990 m.) apima maždaug septyniasdešimties metų giminės gyvenimą, autorius nuosekliai kuria jų charakterius.

Nuo 1957 m. iki 1973 m. K. Barėnas vadovavo „Nidos“ knygų leidimo klubui – leidyklai, kuri buvo įkurta ir veikė Londone. Ši leidykla išleido daugiau nei kelis šimtus literatūros klasikų, atsiminimų, išsivijos rašytojų knygų. Nuo 1964 m. „Nidos“ knygų klubas pradeda leisti literatūros metraščius „Pradalgė“ iki 1980 m. Išėjo 10 numerių. Žurnalo sumanytojas ir redaktorius buvo K. Barėnas. Šalia leidybinio darbo ir literatūrinės kūrybos K. Barėnas kelis dešimtmečius redagavo Didžiosios Britanijos lietuvių laikraštį „Europos lietuvis“. Didelės buvo jo ir žmonos Marijos pastangos telkti ir burti Britanijos lietuvius, garsinti jų darbus.

Pirmosios lietuviškos knygos 450 metų sukakties, rašytojo devyniasdešimtmečio proga 1997 m. už nuopelnus Lietuvai pagerbtas valstybiniu apdovanojimu – Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio Gedimino 4-ojo laipsnio ordinu. K. Barėnas su žmona Marija sukauptė turtingą biblioteką ir archyvą. Pirmoji knygų ir periodinių leidinių siunta (1661 egz.) į Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešąją biblioteką atkeliavo 1995 m., antroji (1691 egz.) – 2000 m.

K. Barėnas 2006 m. kovo 17 d. mirė Londone, ten palaidotas. Vėliau daug knygų ir jo asmeninių daiktų buvo persiųsta į Panevėžį. Pajstrio kapinėse palaidoti seneliai, tėvai, brolių Jono ir Povilo Barauskų šeimos.

Ona STRIŠKIENĖ,
Lietuvos kaimo rašytojų
sąjungos narė

Išsėkitės ramybėje

Janina Poškienė
1935–2021

1949 m. išvežta tremtinė iš Radviliškio į Irkutsko sr., Tulūno r. Grįžo į Lietuvą 1957 m. Apsigyveno Radviliškyje, sukūrė šeimą. Užaugino dvi dukteris: Laimą – pedagogę ir Liną – gydytoją. Janina visą gyvenimą dirbo medike, buvo aktyvi LPKTS Radviliškio filialo narė. Nuoširdžiai užjaučiame vyrą, dukteris ir artimuosius.

LPKTS Radviliškio filialas

Išsėkitės ramybėje

Lina Šubertaitė-Jungbliūtienė
1925–2020

Gimė Radviliškyje, geležinkelio mašinisto šeimoje. 1945 m. su šeima ištremta į Kuibyševo r., Tadžikiją. Tremtyje sukūrė šeimą su Henriku Jungbliūtu. Susilaukė dukters Nijolės. 1954 m. grįžo į Radviliškį, įsidarbino mašinų gamykloje, dirbo iki pensijos abu su vyru. Nuoširdžiai užjaučiame dukterį ir artimuosius.

LPKTS Radviliškio filialas

Kazimieras Zakarauskas
1946–2021

Gimė Radviliškyje. 1948 m. su šeima ištremtas į Zimos mst., Irkutsko sr. Po tremties grįžo į Radviliškį, sukūrė šeimą. Dirbo vyresniuoju inspektoriumi rajono elektros tinklų sistemoje.

Nuoširdžiai užjaučiame žmoną, vaikus ir artimuosius.

LPKTS Radviliškio filialas

Magdutė Vaišvytė-Sidabrienė
1934–2021

Gimė Marijampolės aps. Sasnavos valsč. Neredriūnų k. Gausioje ūkininkų šeimoje augo 10 vaikų: šeši sūnūs ir keturios dukterys. 1948 m. motiną su penkiais vaikais (tėvelis jau buvo miręs) ištrėmė į Krasnojarsko kr. Jenisejsko r. Maklakovo gyv. Grįžusi Magdutė su savo šeima gyveno Kazlų Rūdoje.

Nuoširdžiai užjaučiame Magdutės dukteris Raselę ir Daivutę su šeimomis ir brolius Viktorą ir Justiną, seserį Onutę ir visus artimuosius.

Juozapas Norkus
1942–2021

Gimė Tauragės r., ūkininkų šeimoje. 1949 m. šeimą ištrėmė į Irkutsko sr., Taišeto r. Grįžęs į Lietuvą, mokėsi ir įgijo elektriko inžinieriaus specialybę. Dirbo statybinių medžiagų gamykloje, ŽŪ valdyboje. Prasidėjus Atgimimui, buvo aktyvus sąjungos narys. 1991 m. gynė Parlamento. 1990 m. lapkričio 20 d. tapo Jurbarko rajono pasieniečiu. Su žmona Janina užaugino dukterį ir sūnų.

Nuoširdžiai užjaučiame žmoną, dukterį ir sūnų, jų šeimas bei visus artimuosius.

LPKTS Jurbarko filialas

Aleksandra Kuodzevičienė
1926–2021

Gimė Naujasodžio k. Radviliškio r. 1948 m. ištremta į Partizansko r., Krasnojarsko kr. 1960 m. grįžo į Lietuvą. Kurį laiką gyveno Radviliškyje, vėliau – Alksnupių kaime. Apdovanota Radviliškio r. savivaldybės „Gerumo angelu“ ir LPKTS 2-ojo laipsnio žymeniu „Už nuopelnus Lietuvai“.

Palaidota Radviliškio kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame šeimą ir artimuosius.

LPKTS Radviliškio filialas

Dėmesio!

LPKTS Patriotinių leidinių knygynėlyje (Laisvės al. 39, Kaune) galite įsigyti knygų tremties ir rezistencijos tematika, naujausius „Tremtinio“ numerius.

Tremtinys
www.lpkts.lt

ISSN 2029-509X

Savaitraščio vadovė Audronė Kaminskienė
Techninė redaktorė Vesta Milerienė

Projektas „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija be „baltų dėmių“ remia (2021 m. skirta 14000 eurų)

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga

Įmonės kodas 300032645

Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365 AB „SEB“ bankas

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,

Tel. (8 37) 323 204, 8 667 39218

El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com

2 spaudos lankai. Tiražas 1250 egz. Kaina 0,90 euro.

Spausdino spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Nauja Justino Sajausko knyga

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Ką tik skaitytojus pasiekė Marijampolės „Idėja Plus“ leidykloje išleista keturioliktoji Justino Sajausko miniatiūrų knyga „Prisiminimų nuotrupos“. Pasak autoriaus, tai penktoji ir paskutinė miniatiūrų ciklo apie pokarį knyga. Deja, laikas bėga, beveik neliko partizaninio karo liudininkų, atėjo kitos kartos, kurias visa tai jaudina jau kaip istoriniai įvykiai. Kitos keturios šios serijos rašytojo knygos: „Suvalkijos geografija“ (2001 m.), „Užkrite lapai“ (2007 m.), „Neužmirštami Suvalkijos vardai“ (2014 m.) ir „Visada šalia“ (2017 m.) buvo skaitytojų gražiai sutiktos.

Miniatiūra – tai nedidelis literatūrinis vaizdelis, impresija. Nesudėtingo turinio kūrinėlis, kuriame įamžintos vienos akimirkos grožis ir prasmingumas. Tai tarsi spalvotų jausmų kaita, įprasminata kasdienybė. Visa tai ieškoma paprastuose dalykuose. Šis literatūros žanras nėra Lietuvoje paplitęs, pasakojant apie partizaninį karą, tremtį, pokario sunkumus, tačiau Justino Sajausko dėka miniatiūrų knygos mus nuveda į prasmingą ir didvyrišką partizanų ar tremtinių kasdienybę.

Populiariausios rašytojo, Lietuvos rašytojų sąjungos nario Justino Sajausko knygos yra istorinės, apie partizaninį karą. Tai „Ištark mano vardą: Tauro apygardos partizanų vardynas“ (kartu su A. Vilutiene, 1999 m.), istorinis romanas „Voverė ant vilkų tako“ (2009 m.), „Skardupių radinys: partizanų Tauro apygardos įkūrimo ir veiklos dokumentai“ (2014 m.). Beje, miniatiūrų knyga „Neužmirštami Suvalkijos vardai“ buvo išversta į anglų kalbą. Ją išvertė Justino duktė Neringa Sajauskaitė-Juknevičienė. Angliškasis leidimas papildytas nuotraukomis, šiek tiek pakeistas ir pavadinimas – „Nepamirštami vardai iš Lietuvos“.

Apie autorių

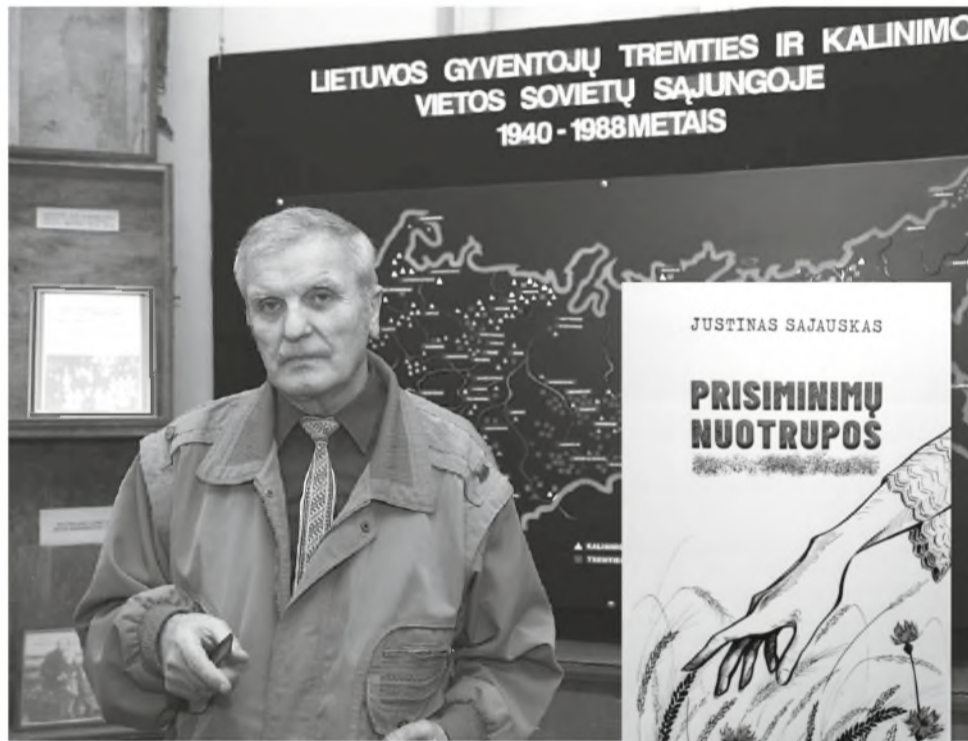
Justinas Sajauskas gimė 1944 m. Kalvarijoje. Jo tėveliai Elžbieta Viskačkaitė ir Jonas Sajauskas savo žemės ar patrauklių specialybių neturėjo, tik dvejus metus buvo lanke pradžios mokyklą, tad samdėsi dirbti kitiems atsitiktinius darbus. Sukūrė šeimą, augino tris sūnus ir dukterį. Vienas iš sūnų – dvejais metais už Justiną jaunesnis Stanislovas yra fizikas, habilituotas daktaras, profesorius, taip pat kraštotyrininkas, numizmatikas ir buvęs politikas.

1949 m. kovo mėn. Sajauskų šeima buvo ištremta į Sibirą, Irkutsko sr. Justinui tebuvo penkeri metukai. Tai buvo sunkus šeimai laikotarpis. Biriulkos kaime prie Kačiugo, jiems teko kentėti šalčius ir net badauti.

Biriulkoje buvo aštuonmetė mokykla. Tad Sibire Justinas baigė 6 klases, Stanislovas – keturias. Jų tėvai tremtyje bijojo tik vieno dalyko, kad vaikai „nesurusėtų“. 1957 m. lietuviai tremtiniai pradėjo ruoštis į Lietuvą. Kad grįžtų į tėviškę, Sajauskams išstisus metus reikėjo taupyti traukinio bilietams...

Grįžę į Lietuvą, Sajauskai apsigyveno Marijampolėje. Justinas baigė 4-ąją vidurinę mokyklą (dabar Petro Armino progimnazija). Mokytojo partatas, įstojo į Vilniaus universitetą ir baigė lietuvių kalbos studijas. Grįžęs į Marijampolę, kelis metus mokytojavo, vėliau dirbo gamykloje. Tačiau

jautė, kad jo pašaukimas yra kraštotyra, istorija ir knygų leidyba. Po Atgimimo Justinas su draugais leido patriotinę spaudą, nuėjo dirbti į Krikščioniškosios kultūros centrą, kūrė bažnytinį muziejų. 2000 m. tapo Marijampolės Tauro apygardos partizanų ir tremties muziejaus vedėju, rašė istorines knygas. Vėliau daug

Justinas Sajauskas Marijampolės Tauro apygardos partizanų ir tremties muziejuje

rašė į JAV lietuvių laikraščio „Draugas“ kultūros priedą. 2015 m. J. Sajauskas apdovanotas LR Krašto apsaugos ministerijos Patriotų premija už miniatiūrų romaną „Neužmirštami Suvalkijos vardai“.

Su žmona Jūrate, bendrklase, visą gyvenimą dirbusia Marijampolės pedagoginėje mokykloje, užaugino tris vaikus: Vytautą, Naglį ir Neringą.

Apie knygą „Prisiminimų nuotrupos“

Justino Sajausko istorinių miniatiūrų knygas sudaro penki skyriai: Centras, Rytai, Pietūs, Vakarai, Šiaurė. Kiekviename skyriuje pateikiama po kelias dešimtis kūrinių, pavadinimų Suvalkijos vietovių, kuriose vyksta veiksmas, pavadinimu. Partizaninis karas, jo dalyviai, įvykiai ir nutikimai knygoje tampa ir pagrindiniais veikėjais, ir siužeto linijomis. Miniatiūros yra skirtingos savo apimtimi, tačiau visas jas jungia prasmingi pasakojimai ir kartais netikėta išvada po išgirstos istorijos ar epizodo.

Apie medžiagos rinkimą miniatiūrų knygoms Justinas Sajauskas yra pasakojęs, kad dar prieš ketvirtį amžiaus nuosavu „Moskvičiumi“ išmaišė Suvalkiją ir gerą kampą Dzūkijos, rinko liudytojų atsiminimus. Pagal A. Vilutienės sudarytus sąrašus ieškojo žmonių, buvusių partizanų ar

tremtinių ir klausinėjo juos, ką labiausiai atsiminė iš tų laikų.

„Surasti žmonių, kurie papasakotų, nebuvo problema, sunkiau buvo juos prakalbinti, nes ne visi panoro kalbėti. Bijančių ne tik tada buvo, dar ir dabar yra... Dauguma kalbintų buvo geranoriški. Ėjau su diktofonu, užrašinėčiau. Įdomiausia, kad dau-

draugijos, kurią dar 1930 m. įkūrė Petras Galaunė ir Juozas Tumas-Vaižgantas, narys. Priklauso ir Marijampolės savivaldybės Laisvės kovoms įamžinti komisijai.

Marijampolės Tauro apygardos partizanų ir tremties muziejuje daug J. Sajausko surinktų eksponatų apie Tauro apygardos partizanų rinktines, puikuojuosi partizanų ginklai, uniformos. Stenduose kruopščiai surinktos nuotraukos: „Partizanų motinos“, „Raišupio mūšis“, „Popierių šeima“, „DLK Vytauto rinktinės štabo žūtis“, „Moterys – laisvės kovų dalyvės“, „Nesulaukę laisvės“, „Žalgirio rinktinė“. Taip pat dailininkų paveikslai: „Valkų mūšis“, „Pirmasis Tauro apygardos vadas – Leonas Taunys-Kovas“. Jo knygoje – partizaninio karo išmintis ir užfiksuoti įvykiai.

Justinas SAJAUSKAS

Iš knygos „Prisiminimų nuotrupos“

Dambava

Dešinio tėvūnijos kovotojai Vėjas, Balandis, Kovas ir Gegužis ieškojo užuotesnės vietos poilsiui. Rado ją Dambavos kaime pas Navicką.

Apie devintą valandą ryto draugams dar miegant, budintis Vėjas išgirdo kažką rusiškai nusikeikus, prišoko prie lango ir pamatė sodybą supančius stribus. Greitai pažadinęs draugus, partizanas ir pats nusitaikė į duris, ir pirmas jose išniřęs stribus krito nuo miško vyrų kulčių.

Keiktis negražu.

Bagdononių ežeras

Gerai patardyta, Šarūno rinktinės partizanė Aravičiūtė sutiko parodyti savo draugų partizanų bunkerį prie Bagdononių ežero. Kareiviai apsupo belaisvę tankiu žiedu, eina budrūs.

Ežeras pasitiko būrį gerokai atšutusių ledu, vienur kitur juodavo properšos, bet bunkerio, kiek kareiviai besidairė, nebuvo nė ženklo.

Suimtoji paprašė leisti jai eiti pirmai, esą kitaip partizanai išgirs ateinančius ir pasislėps.

Rusai sutiko. Partizanė žengė žingsnį, kitą ir ūmai nusibraukus nuo pečių palaidinę, puolė prie ežero ir dingo po ledu. Karininkas suniaurojo, du kareiviai nērė paskui bėglę, bet kol ją surado, kol ištraukė, partizanė Aravičiūtė jau buvo negyva.

Ar – amžinai gyva?

Artiomus

Artiomo lageryje auksą plovė arti 60-ies lietuvių, o „posiolke“ šalia lagerio gyveno dvi tremtinės lietuvaitės: Paulina ir Vilė.

Kaip prisimena Murauskas, vienas iš 60-ies, sekmadieniais lietuviai susiburdavo zonos pakraštyje padainuoti. Ne iš gero gyvenimo, žinoma, bet daina – vis daina.

Merginos žinojo apie vyrų koncertus ir, sulaukę valandos, saugodamosi sargybinių, užsimaskavę samanomis, pusę kilometro šliauždavo prie zonos. Žiema, speigas, amžinas įšalas...

Ir gabalėlis Lietuvos.

Dabar Justinas Sajauskas muziejuje jau nedirba, turi kitų pomėgių. Yra atkurtos XXVII knygos mėgėjų